

Lidská práva neznají hranic

Autor: Salil Shetty, generální tajemník AI

Motto: „Nespravedlnost, ať se děje kdekoli, je hrozbou spravedlnosti všude. Všechny nás spojuje nit vzájemnosti vpletená do šatu společného osudu. To co trápí jednoho z nás, týká se nás všech.“

*Martin Luther King Jr.,
Dopis z birminghamské věznice,
16. dubna 1963, USA*

9. října 2012 byla v Pákistánu 15letá **Malála Júsafajová** střelena do hlavy ozbrojencem Tálíbánu. Zločinem, kterého se měla dopustit, bylo to, že hájila právo dívek na vzdělání prostřednictvím svého blogu. Stejně jako Muhammad Buazízí, jehož čin odstartoval v roce 2010 rozsáhlé protesty napříč zeměmi Blízkého východu a severní Afriky, přesáhlo toto Maláličino úsilí daleko hranice Pákistánu. Lidská odvaha a utrpení spojené se silou sociálních sítí a médií nespázaných hranicemi změnily naše pochopení boje za lidská práva, rovnost a spravedlnost, a stejně tak zásadně ovlivnily znatelný posun ve vnímání pojmů suverenity a lidských práv.

Lidé po celém světě – i za cenu velkého osobního rizika – vyšli do ulic a vstoupili do veřejného digitálního prostoru, aby odhalili násilí a represe vlád i jiných světových mocných hráčů. Vytvořili si smysl pro mezinárodní solidaritu – skrze blogy, sociální sítě a média i tradiční tiskoviny, aby oživilí Muhammadův ideál a Maláličiny sny.

Tato odvaha, umocněná schopností otevřeně hovořit o naší touze po svobodě, spravedlnosti lidských právech, znepokojila mocné tohoto světa. Ohlasy a podpora těm, kteří protestují proti útlaku a diskriminaci, ostře kontrastují s počínáním a kroky mnoha vlád, které potlačují mírové protesty a zoufale se snaží zachovat kontrolu nad digitálním světem – přinejmenším přebudováním státních hranic v této oblasti.

Neboť co pro ty, kdo drží moc pevně ve svých rukou a zneužívají pojem suverenity, znamená, když si uvědomí dřímající lidskou sílu, schopnost rozplést vládnoucí struktury a nazvat pravým jménem nástroje represí a dezinformací, které používají, aby se udrželi u moci? Ekonomický, politický a obchodní systém, který vytvořili mocní, často vede k porušování lidských práv. Kupříkladu obchod se zbraněmi ničí životy, brání ho vlády, které zbraně používají k represím proti vlastním lidem, nebo ze zbrojních obchodů mají prospěch. A svoje jednání omlouvají suverenitou.

SUVERENITA A SOLIDARITA

Ve snaze o svobodu, rovnost a spravedlnost potřebujeme přehodnotit pojem suverenity. Síla suverenity by měla – a může – vznikat tak, že člověk uchopí svůj osud pevně do rukou, tak jako to udělaly státy, které se vymanily z kolonialismu, z nadvlády sousedů, nebo povstaly z popela hnutí, které svrhly represivní a zkorumpované režimy. Taková suverenita je dobrá. Pro její udržení musíme

ale současně držet na uzdě výbušnost, kterou v sobě skýtá. Musíme znovu určit, co znamená suverenita a ztotožnit se jak s globální solidaritou, tak s globální odpovědností.

Jsme obyvatelé jednoho světa. Záleží nám na něm a staráme se o něj, neboť máme přístup k informacím a může si zvolit nespoutanost.

Státy si běžně nárokují suverenitu – což se rovná kontrole nad vnitřními záležitostmi bez vnějších zásahů – tedy tomu, že si mohou na svém území dělat, co se jim chce. Vytvořily si tento nárok na svrchovanost – poněkud specifickou – aby zakryly nebo popřely masové vraždy, genocidu, útlak, korupci, hladomory či pronásledování na základě pohlaví.

Ale ti, kdo zneužívají svou moc a výhody, nemohou už dále zakrývat tato porušování lidských práv. Lidé nahrávají mobilními telefony videa, umisťují je na internet a odhalují skutečnost porušování lidských práv v reálném čase navzdory pokrytecké rétorice a sebeospravedlňování. Podobně také velké společnosti a další silní hráči v soukromém sektoru více podléhají dohledu, neboť je pro ně stále obtížnější skrýt následky svých činů, ať už jsou pochybné, nebo dokonce trestné.

Rok 2012 nám poskytuje dostatek důkazů o porušování lidských práv obyvatel ze strany těch, kteří jim vládnou.

Klíčovým prvkem ochrany lidských práv je právo všech lidí na život bez násilí. Dalším základem jsou silná omezení možností státu, jak zasahovat do našich osobních a rodinných životů. To zahrnuje ochranu svobody projevu, sdružování a svědomí, volby, jak naložíme se svým tělem – rozhodnutí týkající se reprodukce, chápání své sexuální a pohlavní identity či prostě toho, co si dnes oblečeme.

Během prvních dnů roku 2012 ztratilo v kambodžském hlavním městě Phnom Penh domov 300 rodin poté, co byly násilně vystěhované. Jen o pár týdnů později potkal stejný osud 600 Brazilců ve slumech Pinheirinho ve státě Sao Paulo. V březnu bylo zabito 21 lidí na Jamajce během vlny policejního násilí, azérbájdžďáňští hudebníci byli zmláceni, uvězněni a mučeni ve vazbě a Mali se ponořilo do krize po převratu v hlavním městě Bamako.

A další události následovaly: nucená vystěhování v Nigérii; novináři zabiti v Somálsku, Mexiku a dalších zemích; ženy znásilňované či jinak sexuálně napadané doma i na ulicích; homosexuální, bisexuální, transsexuální a intersexuální komunity čelily zákazům účasti na pochodech hrdosti a násilí; aktivisté za lidská práva byli vražděni nebo vězněni ve vykonstruovaných procesech. V září 2012 byla v Japonsku poprvé po více než 15 letech popravena žena. Listopad zaznamenal další vyhocení izraelsko-palestinského konfliktu v pásmu Gazy, zatímco desítky tisíc civilistů prchalo ze svých domovů v Demokratické republice Kongo, neboť Rwandou podporované ozbrojené hnutí 23. března mířilo do hlavního města provincie Severní Kiwu. A nezapomeňme na Sýrii. Na konci roku počet mrtvých dosáhl 60 tisíc a podle OSN toto číslo stále stoupá.

NESSCHOPNOST CHRÁNIT

V posledních desetiletích je státní suverenita příliš často spojována s konceptem národní bezpečnosti a zneužívána k ospravedlnění jednání, která jsou v přímém rozporu s lidskými právy. Ti, kdo drží ve svých rukou moc, tvrdí, že pouze oni mají právo činit rozhodnutí ovlivňujících životy lidí, jimž vládnou.

Stejně jako jeho otec, **syрский prezident Baššár al-Assad** v roce 2012 zůstal u moci díky syrské armádě a bezpečnostním složek, které režim nasazuje proti lidem požadujícím odstoupení prezidenta. A přece zde existuje zásadní rozdíl. V době, kdy došlo k masakru v Hamá (1982), Amnesty International i jiná hnutí na ochranu práv upozorňovaly na to, co se děje a snažily se tomu zabránit. Nicméně masové vraždy se udály mimo zorné pole okolního světa. Naproti tomu během uplynulých dvou let dokázali odvážní syrští aktivisté a bloggeři světu sdělovat dění v zemi v reálném čase.

Přes rostoucí počet obětí – a četné důkazy o páchání trestných činů – **Rada bezpečnosti OSN znovu selhala v ochraně civilního obyvatelstva**. Téměř před dvěma roky zahájila syrská armáda spolu s ozbrojenými bezpečnostními složkami necílené útoky, zadržování, mučení a zabíjení lidí byť jen na základě podezření z podpory povstalců. Jedna z výzkumných zpráv Amnesty International zaznamenala 31 různých forem mučení a špatného zacházení. Ozbrojené opoziční skupiny mají ale rovněž na svědomí hromadné vraždy a mučení, i když v daleko menším rozsahu. Nečinnost Rady bezpečnosti OSN je obhajována hlavně Ruskem a Čínou, jejichž nejsilnějším argumentem je právě **státní suverenita**.

Myšlenka, že mezinárodní společenství ani jednotlivé státy by neměly podnikat kroky na ochranu ohrožených civilistů, je-li agresorem jejich vlastní vláda (pokud v zemi vůbec něco takového existuje), je absurdní. Ať už mluvíme o genocidě ve Rwandě v roce 1994, vyhnání Tamilů do vyhrazené „zóny smrti“ v severní Srí Lance, kde v roce 2009 zemřely desetitisíce civilistů, hladomory probíhající v Severní Koreji nebo konfliktu v Sýrii – nečinnost ve jménu úcty ke státní suverenitě je neomluvitelná.

Státy jsou zodpovědné za dodržování práv osob na jejich území. A nikdo, kdo věří ve spravedlnost a lidská práva, nemůže obhajovat současný stav, kdy pojem suverenity slouží k obhajování ledasčeho, ale obsah postrádá naplnění.

Bezpochyby nastal čas napadnout tuto jedovatou směs nároků států na absolutní suverenitu a zaměření na národní bezpečnost na úkor lidských práv a bezpečnosti. Jen už žádné výmluvy. Nastal čas, aby mezinárodní společenství učinilo krok vpřed a znovu uchopilo svou povinnost chránit všechny obyvatele světa.

Naše země mají povinnost respektovat, chránit a naplňovat naše práva. Ale mnoho jich tak nečinilo, nebo v tom postupuje dosti nejednotně. Navzdory všem úspěchům hnutí za lidská práva v posledních desetiletích – od osvobození vězňů svědomí, jejich úsilí za světový zákaz mučení, až po ustanovení Mezinárodního trestního tribunálu – toto narušení suverenity znamená, že práva mnoha lidí jsou stále pošlapávána.

OPATROVNICTVÍ NEBO VYKOŘIŠŤOVÁNÍ

Jedním z nejvýraznějších příkladů této problematiky je **přístup k domorodým národům**. Klíčovou hodnotou, která spojuje komunity původních obyvatel po celém světě, je jejich odmítnutí konceptu „vlastnictví“ země. Oni sami se vnímají jako strážci země, na které žijí. Bohužel, jejich postoj je stál obrovskou cenu. Mnohá území, na kterých domorodé národy žijí, se ukázala být bohatými na přírodní zdroje. A tak dochází k tomu, že vláda, která měla chránit jejich práva, si půdu pod záminkou „suverenity státu“ přisvojuje a následně prodává, pronajímá nebo umožňuje její plenění třetími subjekty.

Namísto respektování hodnot domorodých společenství zabírají státy a mezinárodní společnosti jejich půdu a původní obyvatelstvo násilně stěhují jinam.

Kmen Sawhoyamaxa v Paraguay strávil rok 2012 stejně jako posledních 20 let; vysídlen ze svého tradičního území, i přes rozhodnutí Meziamerického soudu pro lidská práva, který jim už v roce 2006 přiznal právo na půdu. V **Kanadě desítky původních kmenů** brání výstavbě ropovodu spojujícího provincie Alberta a Britská Kolumbie, neboť plánovaná trasa vede přes jejich území. V době, kdy by se vlády měly učit od původních obyvatel vztahu k přírodním zdrojům, je situace přesně opačná a domorodé komunity jsou stále utlačovány.

Na tomto pustošení je znepokojivý zejména rozsah opomíjení Deklarace OSN o právech původních obyvatel ze strany států a mezinárodních korporací. Tato deklarace výslovně vyžaduje, aby státy zajistily zapojení domorodých obyvatel ve všech záležitostech, které se jich týkají. Skutečnost je mnohdy taková, že aktivisté za práva domorodců čelí pro svou činnost hrozbám násilí a smrti, a obávají se pokračovat v obraně komunit a jejich půdy.

Diskriminace, násilí a odsouvání na okraj zájmu se neděje pouze v Americe, probíhá po celém světě - od Filipín po Namibii, kde v roce 2012 děti Sanů, Ovahimbů a dalších etnických menšin čelily mnohým překážkám v přístupu ke vzdělání. Jednalo se hlavně o situaci v Opuwo. Děti Ovahimbů byly nuceny si ostříhat vlasy a nesměly do školy nosit své tradiční oblečení.

TOK PENĚŽ A LIDÍ

Boj o zdroje je ale jen jedním prvkem našeho globalizovaného světa. Dalším je **tok kapitálu přes hranice** a oceány do kapes mocných. Ano, globalizace přináší ekonomický růst a prosperitu pro některé, ale zkušenosti domorodců jsou spíše opačné – v jejich očích je globalizace spojena s využíváním jejich půdy vládou a různými společnostmi.

Například v **subsaharské Africe** stále žijí **milióny lidí v chudobě**, navzdory tomu, že v oblasti v posledních letech dochází k výraznému ekonomickému růstu. Korupce a odliv kapitálu do daňových rájů mimo Afriku má dva hlavní důvody. Nerostné bohatství je zde stále předmětem dohod mezi politiky a společnostmi, které jsou výhodné pro obě strany – za určitou cenu. Neprůhlednost smluv a naprostý nedostatek odpovědnosti vede k obohacování politiků a akcionářů společností, zatímco ti,

jejichž práce je využívána, jejich půda znehodnocována a jejich lidská práva porušována, trpí. Dosažení spravedlnosti je pro ně většinou nemožné.

Dalším příkladem **volného pohybu kapitálu jsou prostředky zasílané domů migrujícími pracovníky**. Podle Světové banky je objem těchto prostředků třikrát větší, než je oficiální množství mezinárodní rozvojové pomoci. Nicméně většina těchto pracovníků byla v roce 2012 ve své domovině i v zemi, kde si našli práci, ponechána bez ochrany základních práv.

Pracovní agentury v Nepálu v roce 2012 pokračovaly v nabírání pracovníků, které pak vysílaly na nucené práce do zahraničí, a vybíraly poplatky za vysoko překračující limity stanovené vládou. Pracovníci tak byli nuceni půjčit si na objemné částky vysoký úrok, aby je zaplatili. **Zaměstnavatelé mnohdy migrantům zatajují jejich práva v oblasti pracovních podmínek.**

Takovéto pracovní agentury bývají zřídka potrestány. Že jsou zákony mnohdy jen pouhá slova na papíře, je možné vidět i na následující situaci v oblasti ženských práv. V srpnu **zakázala nepálská vláda ženám mladším 30 let hledat práci v Kuvajtu, Kataru, Saúdské Arábii a ve Spojených arabských emirátech** z důvodu velkého množství stížností na sexuální a jiné fyzické týrání v těchto státech. Tento zákaz však vedl ke zvýšení rizika pro tyto ženy, neboť dál hledají práci, ale nyní jsou nuceny tak činit neformální cestou. Mnohem lepší by bylo, kdyby vláda své úsilí soustředila na zajištění bezpečných pracovních podmínek.

Jakmile lidé opustí svoji zemi, jejich domovský stát se zříká veškerých závazků vůči nim, a hostitelské státy tvrdí, že vzhledem k tomu, že nejde o jejich občany, nemají u nich žádná práva. **Smlouva OSN o právech migrujících pracovníků a jejich rodin, která je otevřena k podpisu od roku 1990, zůstává jednou z nejméně ratifikovaných úmluv o lidských právech.** Žádný ze států západní Evropy, který je příjemcem migrantů, úmluvu nepodepsal. A není podepsána ani ostatními velkými příjemci, jako například USA, Austrálií, Kanadou, Jižní Afrikou a státy Perského zálivu.

Tato zranitelnost je ještě zřetelnější v situaci uprchlíků. Na světě je nyní přibližně **12 milionů lidí bez státní příslušnosti**, což odpovídá množství lidí největším světovým aglomeracím, jakými jsou například Londýn, Lagos nebo Rio de Janeiro. **Přibližně 80 % osob bez státní příslušnosti na světě tvoří ženy.** Bez ochrany jejich „suverénního“ státu jsou tyto lidé skutečně globálními občany. A za jejich ochranu odpovídá každý z nás. Jsou tím nejčistším argumentem pro naplnění povinnosti chránit. V oblasti lidských práv se ochrana vztahuje na všechny. V současné době je však tato ochrana mnohdy vnímána jako součást státní suverenity. Ženy jsou znásilňovány v táborech po celém Jižním Súdánu, žadatelé o azyl od Austrálie po Keňu jsou uzavíráni v detenčních centrech, táborech nebo kovových kontejnerech, stovky lidí umírají v dřevěných lodích, když zoufale hledají bezpečný přístav.

Čluny Afričanů zmítající se nedaleko pobřeží Itálie jsou posílány zpět od bezpečných břehů Evropy, neboť státy považují kontrolu svých hranic za věc posvátnou. Australská vláda dokonce vydala zákaz pohybu lodí s uprchlíky a migranty ve svých teritoriálních vodách. Pobřežní stráž USA hájí svou praxi: „Zastavení lodí s migranty na moři zjednodušuje jejich vrácení do domovských zemí

bez nákladných procesů, které by v případě, že se jim podaří vstoupit na území Spojených států, muselo proběhnout.“ V každém případě – **suverenita je silnější než právo jednotlivce domáhat se azylu.**

Přibližně **200 lidí ročně zemře při pokusu překročit hranici USA vedoucí pouští.** To je přímý důsledek opatření přijatých vládou Spojených států za účelem vyšší bezpečnosti přechodů nepřekonatelných pro migranty. Toto číslo zůstává stejné, navzdory tomu, že počet přistěhovalců do USA klesá. Tyto příklady poukazují na zavrženíhodné zřeknutí se odpovědnosti na podporu lidských práv – včetně práva na život – a stojí v ostrém kontrastu k volnému pohybu kapitálu popisovanému výše.

Imigrační kontroly jsou výrazným **protikladem k nekontrolovanému pohybu konvenčních zbraní přes hranice.** Tento nekontrolovaný obchod má na svědomí smrt a zranění stovek tisíc lidí, znásilňování a nucený odchod z jejich domovů. Obchod se zbraněmi se přímo dotýká diskriminace a násilí na základě pohlaví, které postihuje hlavně ženy. To má zásadní důsledky pro úsilí o zajištění míru, upevnění bezpečnosti a existence rovnosti mužů a žen. Týráním je často důsledkem jednoduchého nákupu a prodeje zbraní po celém světě – až příliš často jsou zneužívány vládami a jejich bezpečnostními složkami, vojenskými hnutími a zločineckými gangy.

Jedná se o lukrativní byznys – 70 miliard dolarů ročně – což vede ke snaze zabránit tomu, aby vznikla a existovala opatření omezující a regulující obchod se zbraněmi.

TOK INFORMACÍ

Největším pozitivem těchto příkladů je, že o nich víme. Během půl století Amnesty International zdokumentovala porušování lidských práv po celém světě a využívá všechny zdroje, kterými je možné se pokusit zastavit zneužívání našich práv, a které mohou zvětšit jejich ochranu.

Globalizovaná komunikace vytváří příležitosti, které si zakladatelé moderního hnutí za lidská práva ani nedokázali představit. Nicméně to nestačí, neboť vlády a mezinárodní společnosti se stále mohou schovávat za „suverénní“ hranice.

Rychlost, se kterou se nové formy komunikace staly součástí našich životů, bere dech. Od roku 1985, kdy byla vytvořena doména „.com“, až po současnost, kdy má **2,5 miliard lidí přístup k internetu,** se kola změny roztočila s neobyčejnou rychlostí. V roce 1989 navrhl Tim Berners-Lee vyhledávání dokumentů na internetu, v roce 1996 se zrodil Hotmail, v roce 1999 se začaly rozmáhat blogy, v roce 2001 byla založena Wikipedie. Rok 2004 přinesl Facebook, o rok později se objevil YouTube. V roce 2005 překročil počet uživatelů internetu miliardu (statistika uvádí, že typickým uživatelem byla 24letá žena v Šanghaji). Rok 2006 přinesl Twitter a cenzurovanou čínskou variaci na Google – Gu Ge. Do roku 2008 měla Čína více uživatelů on-line než USA. Ve stejném roce vytvořili keňští aktivisté spolupracující s novináři webovou stránku **Ushahidi,** což ve svahilštině znamená „svědectví“. Původně měla mapovat zprávy o násilí v Keni po volbách, ale postupně se z ní vyvinula **platforma používaná po celém světě jako s cílem „demokratizovat informace“.**

Žijeme **ve světě plném informací**. Aktivisté mají nástroje, kterými mohou upozorňovat na porušování lidských práv. Informace podporují naši potřebu jednat. Stojíme tváří v tvář rozhodující chvíli: budeme mít i nadále přístup k těmto informacím, nebo se podvolíme pokusům o jejich zablokování? Amnesty International chce zajistit, aby každý měl možnost přístupu k informacím a jejich sdílení a aby s jejich pomocí mohl bránit sílu a suverenitu, když dojde k jejich zneužití. Díky internetu se vytváří model globálního občanství. Internet tvoří protipól k celému konceptu suverenity a právům založených na občanství.

To, co Martin Luther King Jr. výstižně formuloval jako „osudovou nit vzájemnosti“ vpletené do „šatu společného osudu“, bylo podporováno mnoha velkými mysliteli a obránci práv před ním i po něm. A nyní přišla ta chvíle vytvořit „pojivo“ nového modelu občanství. Africký pojem „ubuntu“ toto vyjadřuje jasně a pregnantně, když říká: „Jsem, protože jsme.“ Jedná se o spojení nás všech, o to, abychom nedovolili hranicím, stěnám mořím ani našim představám o nepřátelích coby „těch druhých“ ovládnout náš přirozený smysl pro spravedlnost a lidství. Nyní nás digitální svět skutečně propojil s informacemi.

HYBATELÉ A ÚČAST

Je to jednoduché. **Otevřenost digitálnímu světu** rozšiřuje pole působnosti a umožňuje stále více lidem přístup k informacím, které mohou použít, aby čelili vládám a korporacím. Jedná se o nástroj, který podporuje transparentnost a odpovědnost. V informacích je síla. Internet má schopnost zásadně ovlivnit všech 7 miliard lidí žijících v dnešním světě.

Je to nástroj, který nám umožňuje vidět a zdokumentovat problém porušování lidských práv kdekoliv. Máme možnost sdílet informace, můžeme společně řešit problémy, podporovat bezpečnost a lidský rozvoj a naplňovat podstatu lidských práv.

Zneužívání státní suverenity je opakem. Jde o vytváření překážek a kontroly řízení informací schovávané za zákony, státní tajemství a jiné podobné nároky či omezení. Smyslem suverenity bývá obvykle označováno nezasahování do vnitřních věcí státu: do toho, co stát dělá na svém území, nikomu nic není a nemůže to být zpochybňováno. Mocní vystupují proti bezmocným.

Síla a možnosti digitálního světa jsou obrovské. A jelikož jsou technologie neutrálním prostředkem, mohou umožnit jednání, které je v souladu s respektováním práv společnosti, stejně jako jednání, které povede k porušování lidských práv.

Je nesporně zajímavé, že Amnesty International, jejíž historie má kořeny v obraně práva na svobodu projevu, nyní znovu zažívá a zaznamenává všechny prostředky, které jsou vlády schopny vynaložit ve snaze omezit přístup k informacím. Málokde je tato praxe tak očividná, jako v případech **stíhání nebo manipulování bloggerů od Ázerbajdžánu po Tunisko, Kubu či Palestinskou samosprávu**. Ve Vietnamu byli v září odsouzeni populární bloggeři Nguyen Van Hai, známý jako Dieu Cay, Ta

Phong Tan, což znamená „spravedlnost a pravda“ a Phan Thanh Hai, známý jako AnhBaSaiGon za „vedení propagandy“ proti státu. Byli odsouzeni na dvanáct, deset a čtyři roky odnětí svobody a k třem až pěti letům domácího vězení po propuštění. Proces trval pouze několik hodin. Jejich rodiny byly zstrašovány a bylo jim bráněno v účasti na soudním řízení. Proces byl třikrát odložen, naposledy po smrti matky Ta Phong Tan, která zemřela sebeupálením před budovou soudu. Učinila tak na protest proti zacházení s její dcerou.

Nicméně věznit lidi pro jejich svobodný projev v digitální sféře je pro vlády pouze první linie obrany. Stále více států se snaží vytvářet omezení kolem všech digitálních komunikací a informačních systémů. **Írán, Čína i Vietnam chtějí vybudovat systém, který jim umožní získat kontrolu nad komunikací a přístup k informacím** v digitální sféře. To, co však může být ještě více znepokojující, je počet zemí, které zkoumají méně viditelné způsoby kontroly této oblasti prostřednictvím masivního dozoru a méně patrných prostředků manipulace. **USA**, které nadále prokazují pozoruhodný nedostatek úcty k uznání základních hodnot – o čemž svědčí „zkoušky“ bezpilotních letounů prováděné po celém světě – nedávno **vyhlásily právo vykonávat dohled nad veškerými informacemi skladovanými v digitální kartotéce**, které nejsou vázány na území domén. To zahrnuje informace ve vlastnictví osob, které nejsou občany USA ani v zemi nežijí, a společností, které zde nejsou založeny.

Tento boj o přístup k informacím a řízení komunikačních prostředků stojí teprve na začátku. **Co může udělat mezinárodní společenství pro to, aby prokázalo svou úctu k těm, kteří odvážně riskovali a stále riskují životy** a svobodu během povstání v zemích Blízkého východu a severní Afriky? Co může každý z nás udělat pro to, aby vyjádřil svou solidaritu s Malálou Júsfuzajovou a všemi ostatními, kteří se odváží postavit věcem čelem a říci „dost“?

Můžeme **požadovat, aby státy zajistily pro své občany přístup k digitálnímu světu**, nejlépe prostřednictvím vysokorychlostního a skutečně dostupného připojení, prostřednictvím přenosného ručního zařízení, jako je mobilní telefon, nebo počítače.

Tím se naplní i jeden z principů lidských práv, jak je vyjádřen v článku 25 Mezinárodního paktu o hospodářských, kulturních a sociálních právech, totiž „právo každého užívat výhod vědeckého pokroku a jeho využití“. Článek 27 Všeobecné deklarace lidských práv dále říká, že „každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výsledcích“. Přístup k internetu lze jistě kvalifikovat jako užívání plodů vědeckého pokroku.

V dnešní době je nutné lidem **zpřístupnit nejen internet, aby mohli komunikovat, ale také informace**. Transparentnost, přístup k informacím a schopnost účastnit se politických debat a činit rozhodnutí jsou velmi důležité pro budování společnosti respektující vládu práva. Několik málo kroků ze strany vlád může mít bezprostřední a dalekosáhlé pozitivní důsledky pro lidská práva. Každá vláda na světě se musí rozhodnout. Využije neutrální technologie k posílení své moci nad ostatními, nebo bude posilovat a podporovat svobodu jednotlivce? Příchod internetu a jeho globální rozšíření – prostřednictvím mobilních telefonů, internetových kaváren a počítačů přístupných ve školách,

veřejných knihovnách, v práci i doma – vytvořil obrovskou příležitost k tomu, aby se možnosti lidí domáhat se svých práv posílily a zvýšily.

Klíčové je, že státy mohou zajistit **ženám – z nichž má v současné době přístup k internetu pouze 37 %** – aktivní podíl informačních systémech a díky tomu i na jednáních a rozhodnutích, která se vztahují ke světu, v němž žijí. Podle zpráv OSN a amerického Ministerstva zahraničí existuje stále obrovský rozdíl mezi pohlavími v přístupu k internetu v zemích, jako je Indie, Mexiko či Uganda. Státy musí vytvořit systémy, které umožní přístup k internetu ve školách, v domovech i na pracovištích, neboť veřejné kavárny a podobná místa jsou mnohdy nedosažitelné pro ženy, které nemohou opustit své domovy z náboženských či kulturních důvodů.

Státy mohou rovněž pracovat na vymýcení negativních stereotypů a sociální diskriminace žen. **Indická žena s inženýrským titulem sdělila autorům této výroční zprávy, že jí byl zakázán přístup k počítači „ze strachu, že kdyby se ho dotkla, něco se pokazí“.** Další poněkud úsměvný zaznamenaný případ ukazuje manžela, který zakazoval svým ženám používat rodinný počítač, jelikož by mohly vidět nevhodný sexuální obsah. To je jeden z důvodů, proč je v Ázerbájdžánu online pouze 14 % žen, přestože počítač tam používá celkem 70 % populace.

V rámci uznání **práva osob na přístup k internetu** by státy měly plnit své povinnosti s ohledem na svobodu projevu a právo na informace způsobem, který respektuje soukromí. Pokud tak neučiní, riskují vytvoření dvou skupin obyvatel nejen ve své zemi, nýbrž i po celém světě. V jedné budou mít lidé přístup k nástrojům, které jim umožňují domáhat se svých práv, zatímco ostatní zůstanou pozadu.

Ve znalostech, informacích a schopnosti mluvit tkví síla. Státy respektující práva se této síly nemusí bát a naopak podporovat její posílení. Skutečnost, že digitální sféra nezná hranic, znamená, že se všichni můžeme zapojit do globálního občanství při používání těchto nástrojů na podporu dodržování lidských práv a ze svého domova vyjadřovat solidaritu s lidmi žijícími daleko od nás.

Tradiční formy solidarity mohou mít mnohem větší vliv, pokud se šíří lavinovitě dál. To je vidět kupříkladu na 12 osobnostech, které tisíce aktivistů Amnesty International po celém světě propagovaly v rámci každoročního „**Maratonu psaní dopisů**“, který probíhal letos v prosinci už po desáté. Jedná se o největší událost v oblasti ochrany lidských práv.

V posledních letech měla pomocí e-mailů, digitálních petic, SMS zpráv, faxů či tweetů takový vliv, že 2 miliony vyjádření solidarity, poskytnutí podpory a pomoci pomohly osvobodit osoby uvězněné pro své přesvědčení.

Amnesty International vidí v internetu zásadní příslib do budoucna a zhmotnění možnosti, které náš zakladatel Peter Beneson předvídal již před více než 50 lety, totiž možnost pracovat společně na tom, aby právo a svoboda platily pro všechny bez ohledu na hranice. Jeho sen byl ve své době odmítán coby největší bláznovství. Mnoho bývalých vězňů svědomí vděčí za svou svobodu a život tomuto snu. Jsme na prahu utváření a naplňování dalších nadějí, které budou mnohými považovány

za bláznovství. Ale Amnesty International přesto dále vyzývá státy k tomu, aby uznaly náš změněný svět a vytvořily nástroje posílení práv pro všechny lidi.

„Jedna věc, která nám dává naději, je podpora a solidarita běžných lidí. Lidé jsou jediným impulsem pro změnu. Vlády nebudou dělat nic, pokud nebude tlak ze strany lidí... Množství zpráv, které jsem obdržela od aktivistů Amnesty, mi dává navzdory všem těžkostem velkou naději.“

Azza Hilál Ahmad Sulejmánová,

kteřá se zotavuje z brutálního útoku nedaleko káhirského náměstí Tahrír v Egyptě, je jednou z osobností představených v rámci Maratonu psaní dopisů v prosinci 2012. Azza zasáhla proti skupině vojáků, které viděla strhávat oblečení z mladé ženy a bít ji. Vojáci se obrátili proti ní a způsobili jí zlomeninu lebky a následné problémy s pamětí. Nyní žaluje armádu.

Výroční zpráva Amnesty International – Souhrn: Evropa a Střední Asie

Vzácný příklad demokratického předání moci v bývalém Sovětském svazu se odehrál při **parlamentních volbách v Gruzii**. Jinde se autoritářské režimy snažily udržet u moci.

Evropská Unie získala **Nobelovu cenu za mír**, ale není schopna zajistit základní přístřeší pro uprchlíky a jejich bezpečnost ve všech svých členských státech, ani rovná práva pro 6 milionů romských občanů. Evropský soud pro lidská práva, po dlouhou dobu klenot Evropy v koruně lidských práv, se stále musí vypořádávat s tím, že členské státy odmítají naplňovat jeho rozsudky a pokoušejí se omezit rozsah jeho pravomocí.

Občanská a politická práva byla ohrožena napříč celým **bývalým Sovětským svazem**. V **Bělorusku** nadále pokračovalo zatýkání a pronásledování, které nastalo po roce 2011, v **Ázerbájdžánu** bylo osvobozeno několik vězňů svědomí, aby vzápětí další přibyli. V **Rusku** nová vlna represivních zákonů umožnila státu ve vyšší míře stíhat opozici s kritickými názory, protesty, demonstrace, jednotlivce i celé organizace. V celém regionu státy používají **všemožné zákeřné praktiky proti kritikům režimu**, od anonymních hrozeb násilí po pomluvy o užívání drog, promiskuitě dotyčných nebo jejich daňových únicích.

Turecko posiluje svou pozici regionálního hráče, aniž by dosáhlo významného pokroku v dodržování lidských práv. Tisíce lidí strádají ve vězení po odsouzení v nespravedlivých procesech, které porušují právo na svobodu projevu.

V prosinci vydal **Evropský soud pro lidská práva** klíčový rozsudek, ve kterém řekl, že vláda **Makedonie** je zodpovědná za zmizení a mučení Chálida el-Masrího po jeho únosu CIA hlavním městem Skopje v roce 2003. V září italský kasační soud potvrdil odsouzení 23 bývalých **důstojníků CIA** za únos Usámy Mustafy Hassana Nasra podezřelého z terorismu v Miláně v roce 2003. Odpovědnost za zločiny spáchané v Evropě v souvislosti s činností tajných amerických věznic zůstala nicméně převážně nepostižitelná, neboť dotyčné **státy nadále otálely s vyšetřováním či popíraly svou účast na porušování lidských práv**.

V na území **bývalého Sovětského svazu** pokračovalo **vydávání osob**. Rusko a Ukrajina spolupracovaly v případech únosů a vydávání žádaných osob, kterým hrozí mučení, což je v příkrém rozporu s rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva nepovolit jejich vydávání.

Některé státy, zejména **Rusko**, **podkopávají autoritu Evropského soudu pro lidská práva** neplněním jeho rozhodnutí a svými pozměňovacími návrhy k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv se snaží dosáhnout omezení nezávislého přístupu jednotlivců k soudu. V některých částech **Balkánu** zůstává pravděpodobnost, že oběti válečných zločinů spáchaných v roce 1990 budou odškodněny, stále velmi malá. Vyšetřování a stíhání těchto případů je pomalé a brání mu nedostatek

politické vůle. V **Bosně a Hercegovině** a dalších zemích je obětí znásilnění a dalších válečných sexuálních zločinů stále odepřen přístup ke spravedlnosti a sociální podpoře.

Evropské země se snaží omezit **příliv přistěhovalců a žadatelů o azyl** prostřednictvím posílení hraničních kontrol a dohod o spolupráci se severoafrickými státy, jako je například Libye, které samy nejsou z velké části schopny respektovat práva těch, kteří jsou k jejím břehům navraceni. Žadatelé o azyl v **Řecku** nadále čelí vážným překážkám při posuzování jejich žádostí a stále riskují zadržení v nelidských podmínkách nebo násilí ze strany xenofobních skupin či domobrany.

Maďarsko povolilo krajně pravicovým skupinám, aby pochodovaly po romských čtvrtích, kde jejich příslušníci zpívali rasistické písně a házeli kameny na obyvatele. **V celém regionu čelí Romové pronásledování a diskriminaci.**

